

ŞANATIN İÇİNDEKİ GEOMETRİ

Daireler, üçgenler, kareler... Bir müzeye ya da sanat galerisine gittiğimizde çoğunlukla farkında olmasak da bu tür geometrik şekillerle sık sık karşılaşırız. Yalnızca geometrik şekiller değil elbette; onları meydana getiren açılar ve çizgiler de bir sanat eserin ortaya çıkmasında büyük rol oynar. Nasıl mı? Haydi gelin birlikte keşfedelim.

Sanatçılar yüzyıllar boyunca geometrik öğelerden ilham alarak bunları eserlerinde yansıttılar, hâlâ da yansıtıyorlar. Resim, mimarlık, heykel ve vitray gibi pek çok alanda geometrinin etkisi görülür.

Wassily Kandinsky'nin "Eğrideki Üçgenler" adlı eseri.

Üzerindeki köprüden geçtiğimiz bir akarsuyu gözlerimizle takip edersek ufka doğru gittikçe daraldığını görürüz. Benzer biçimde resim yaparken yakınımızda bulunan bir ağacı büyük çizeriz ancak daha uzakta duran aynı boyda bir ağacı küçük çizeriz. İşte buna perspektif çizimi denir. Perspektif çizimi, sanatçıların resmettikleri mekân ya da nesnelerin düzenlenmesi için kullanılan bir geometri uygulaması olarak bilinir.

Geometrik şekillerin resimde en çok kullanıldığı sanat akımı kübizmdir. Kübizmde sanatçılar tek karede nesnelerin birçok farklı açıdan görünüşünü yansıtır.

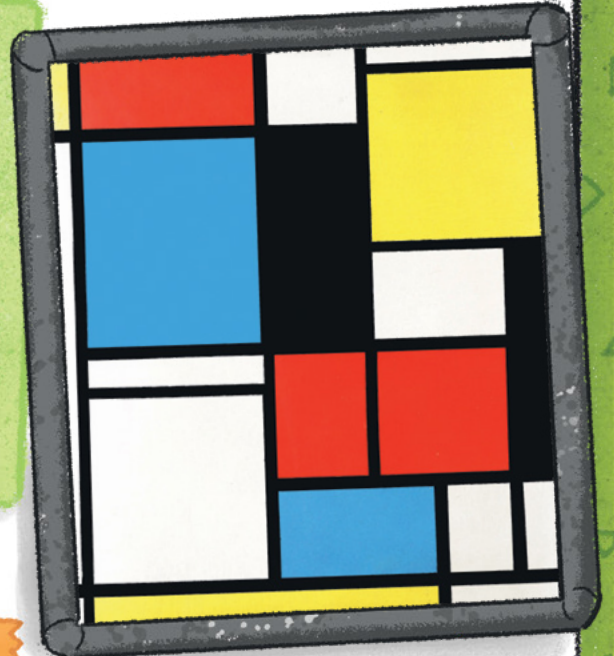

Le Square du Vert-Galant parkının uzaktan çekilmiş bir fotoğrafı

Örneğin İspanyol ressam Pablo Picasso, Paris kentinde yer alan Le Square du Vert-Galant parkını kübist yöntemle soldaki gibi resmetmiş. Park ile aynı adı taşıyan tabloda, parktaki ağaçlar ve köprü çeşitli geometrik şekillere bürünmüş.

Renk ve geometrik şekillerin kullanımında sadelik ve yalınlıkla öne çıkan De Stijl akımında ise kareler, dikdörtgenler ve çizgiler yer alır. Bu akımda siyah, beyaz ve ana renkler sıklıkla kullanılır. Örneğin Hollandalı ressam Piet Mondrian'ın "Mavi, Kırmızı ve Sarıyla Kompozisyon" eserinde bunu çok net görebiliriz.

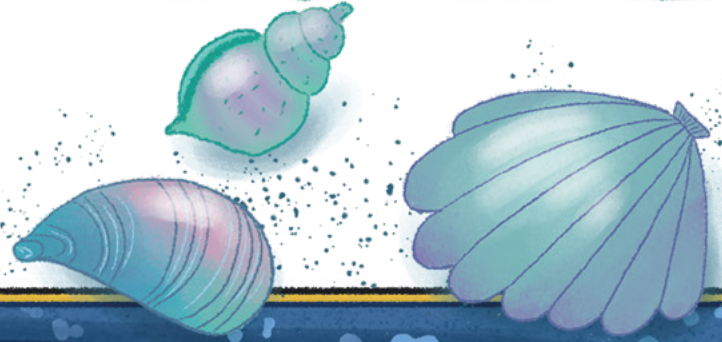

Geometrinin kendine yer bulduğu bir diğer alan mimarlık. Hatta mimarlığın geometriyle başladığını bile söyleyebiliriz. Çok eski zamanlarda yapılar doğadan alınan ilhamla inşa edilirken zamanla geometri kuralları da mimari eserlere uygulanmaya başlandı. Bir yapının planıyla başlayıp yapının iskeletini oluşturan kolon ve kirişlerin inşası dâhil tüm süreçlerinde geometriden yararlanır. Yapıyı süslemek ve dış etkenlere karşı dayanıklılığını artırmakta da geometri önemli bir yer tutar.

Mimar Sinan'ın Edirne'de bulunan eseri Selimiye Camii'nin inşasında geometrinin etkisi açıkça görülür. Örneğin, caminin 31,25 metre çapındaki ağır kütteli kubbesi, silindirik biçimdeki sekiz sütunun üzerine yerleştirilmiştir. Ayrıca caminin hem iç hem de dış tasarımında pek çok geometrik şekil yer alır.

Avustralya'nın Sidney kentinde bulunan Sidney Opera Evi de geometrik şekliyle dünyanın en ilginç yapılarından biri. Bu binanın deniz kabuklarına benzeyen çatıları aslında tek bir kürenin geometrik olarak parçalanmasıyla oluşturuldu.

Heykelcilikte de mimarlıkta olduğu gibi denge ve gorsellik açısından geometriye sıklıkla başvurulur.

Avustralyalı sanatçı Bert Flugelman'ın paslanmaz çelikten yaptığı geometrik şekilli heykeller. Bu heykellerin dengede durabilmesi için sanatçı geometri bilgisine ek olarak biraz da fizik bilgisi kullanmış.

Sofie Sollid Gjertsen'in Norveçte bulunan bu tilki heykelinde kıvrımlar kőřeli yapılarla dőnőřtőrőlmőř.

Mozaikler, genellikle farklı renklerdeki kőők taş parçaları kullanılarak yőzelerin kaplanması yoluyla yapılır. Mozaiklerin geçmişi çok eskiye dayanır. Geometrik şekiller, mozaiklerde çokça yer alır.

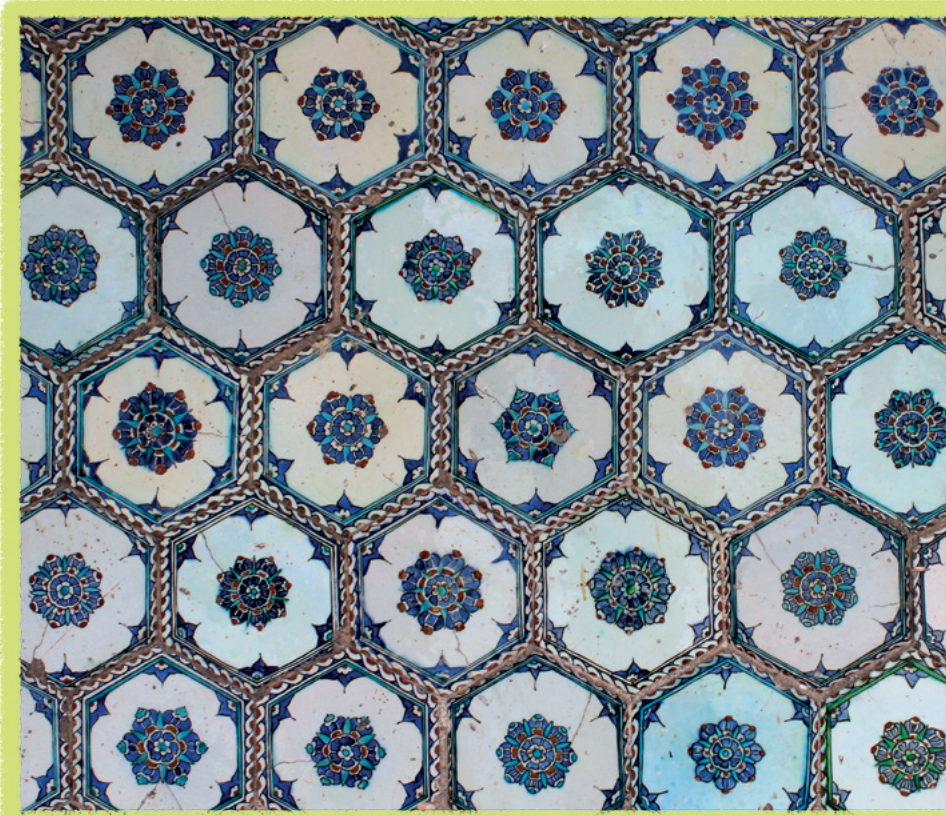
Gaziantep'teki Zeugma antik kentinden bir mozaik

Cam süsleme sanatı olarak bilinen vitrayda, çeşitli geometrik şekillerdeki renkli camlarla bir kompozisyon oluşturulur. Vitray eskiden hem saraylarda hem de cami ve kilise gibi dinî yapılarda uzunca bir dönem kullanıldı.

Istanbul'daki Sultan Ahmet Camii'nin vitrayları

Bir tür killi toprağın çeşitli motiflerle süslenerek pişirilmesiyle elde edilen çini sanatı, geometrik şekillerin en yoğun kullanıldığı alanlardandır. Çinileri saray, çeşme ve cami gibi yapıların yanı sıra tabak, vazo ve sürahi gibi gündelik eşyalarda da sıklıkla görürüz.

Istanbul'daki Topkapı Sarayı'ndan çiniler

Dünyanın en eski sanatlarından biri olan dokumacılık, renk ve desenleriyle her zaman ilgi çekici olmuştur. Dokumaların tasarımı, yapım tekniği ve malzemesi kültürden kültüre değişse de desenleri çoğunlukla tekrar eden düzenli motif ve renklerden oluşur. Motiflerin elde edilmesindeyse genellikle geometrik şekiller kullanılır.

Gana'da oldukça popüler olan kente kumaşı dokuması

Ülkemizde dokunan bir kilim

Kâğıt katlama sanatı olan origamide üçgenler, kareler ve dikdörtgenler en çok kullanılan geometrik şekillerdir. Origami ile şapkadan çiçeğe, kuştan gemiye kadar pek çok şey yapılabilir.

Tuğçe Inroga
Çizim: Nurdan Uykal